

Діло

виходить щоденно передполуднем

**РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:**
Львів, Ринок 10, II. пов.
Конто почт. нмх. 143.322.
Адреса для телеграм:
„Діло“ Львів.
Гол. Редактор приймає
від 11—12 год. передпол.
Гукоспис не зберігається.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно в краю 470 зл.
ЗА ГРАНИЦЮ:
В Австрії 1 дол., Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 зл., Німеччині 750
зм., (Польщі 5 зл. фр.,
Чехословаччині 30 ч. к. фр.,
Югославії 150 дол., Болгарії 750
лв., Астрії 750 зл. Імня
класи I клас.

**В справі оголо-
шень звертатися
до Адміністрації.**
ЦІНА
ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

Журба дипломатів Європою.

На маргінесі париських розмов.

Про що балакали Чемберлен і Бріан. — Недужі місця Європи. —
Європа — одиночна одиниця. — За прикладом і допомогою
Америки.

Для головної творчої Льюкарнсько-го пакту, для міністрів закордонних справ у державах, які проводять загальноєвропейську політику, Чемберлен і Бріан, знову радили в Парижі. Не всі розмови великих дипломатів творять нову добу в історії або божевільні кінчаються реальними висновками. Але суспільність, що прилепився до таких зустрічей велику увагу — головню в добу, де кожне рішення породжує після тисячі розмов — домагається, щоб великі дипломати спромоглися хоча би на малі діла.

Чемберлен і Бріан торкнулися всіх болючих місць європейської політики. Мов лікарі торкаються загальнонедужного організму. Їх киводи були дуже страшні; це була перша виміна гадок, гугірка, а не планова дискусія. „Таймс“ у вступній статті з дня 30-го січня підкреслює факт, що вони не могли розмовляти як представники своїх держав передової добу. Якощо кожний з них зазначував становище інтересів власної держави то не на те, щоб виторгувати щось від другої. Вони мали на увазі спільну мету: здійснення того плану європейської солідарності, який самі нахронули.

Найбільшою їх журбою було знайти засоби для підтримання тих елементів стабілізації в Європі, які вже нині позначилися. Вони гаділи на Європу як на шільну одиницю, що в порівнянні з рештою світа має свої окремі життєві потреби, а є суврою цього світа безсилою та неспівною. Перед їх очима майнула вся європейська карта і кожну її частину: чи середня Європа, чи СРСР, чи балканський півострів, домагались направи. Головною перешкодою санейної праці є в першій мірі економічний стан Франції та Німеччини. Останнє господарство над міністерських експозе Лютера було причиною, що Чемберлен і Бріан аюричили Бріан. Націоналістичний рух у Німеччині підкопує працю уряду. Справа фальшованої валюти на Мадарщині, у зв'язку з планами державного перевороту, не є доброю воюючою про внутрішні умовини життя великих держав. Польща домагається востійного місця в Раді Ліги Націй на рівні з Німеччиною.

Не диво, що над такою низкою справ оба дипломати воліли покласти знак „дипломатичної мовчанки“ і не псувати своїми висновками настрої через стоуту пресу справіку сенсационі. Після такої винини думок не можна було зробити ніяких висновків. „Таймс“, у агаданій статті на тему цих зустрічей записує дуже цікаво своє становище до цих проблем:

„Ми у Великій Британії, є ясно свідомі основної єдності Європи, але менше, ніж інші, схильні забути, що Європа є тільки малою частинкою ширшого світа, коли наші живічі інтереси простягаються

далеко поза моря та суходолу. Не кажучи про наші безпосередні інтереси з британськими домініями, процес поширювання обсягу дружнього співробітництва в Європі, не може, на наш погляд, іти в напрямку якогось виключного, визнаючого становища у відношенні до якоїнебудь позаморської нації. Важно сказати це головно нині, коли в деяких колах почувається тенденція, щоб Європа стала так казати „єдиним фронтим“ проти Америки. Це є фальшивий і небезпечний погляд. Відношення Америки до Європи не можна змалювати в такій грубій формі як справа довгий, яка буде подана з усім нинішнім шляхом. Сяко призначений професор американської історії в Оксфорді, Мак Елворт, розяснив у своїм незвичайно цікавій інаугураційній виступі, як З'єднені Держави у боротьбі власної історії силкувались знайти розв'язку проблем, перед якими стас нині Ліга Націй і сучасна Європа. Вони силкувались знайти інтерпрета-

цію, в якійсь можливій формі, своєї доктрини Джефферсона про рівність людей і власним досвідом виробити деякий поступ, даючи розв'язку проблем, що наводяться в основі Ідеї Ліги Націй, а які виникають з теми про рівність суверенних націй. Нації не є рівні, але Ліга приймає твердження щодо їх рівності; і Ліга, яка розвивається та поширюється, матиме за завдання боротися з труднощами аналогічними до тих, як З'єднені Держави поборолі з болотами зусиллям у власній внутрішній розв'язку“.

Дипломати, для яких давніше на перші місці стояв інтерес власної держави, почувають з оглядом, що навіть інтереси всіх європейських держав є нині надто слабким ґрунтом для політики на далеку мету. І як підчас трагічних моментів останньої війни Франція та Англія кликали помічч через океан, так і нині, для продовження мирної боротьби Америка починає виринати перед ними, мов перед Коломбом, як спасення країна. Ціло тільки в тім, що інтереси Америки в Європі підчас війни були для неї мрякою сумнівів.

Пам'ятаймо: Рідна Шіола — це неродна фортеця, це певний захист в полі лихоліття!

Сільсько-господарські кредити на Рад. Україні.

Останніми часами звинула рад-алада пильну увагу на сільсько-господарський кредит. Систематична праця над розбудовою кредитових установ почалася щойно в 1924 році. Один рік праці на тій ділянці довів до показних наслідків. На чолі сільсько-господарських кредитових установ стоїть Укрсільбанк (Український сільський Банк). Він мав у 1925 р. 9 великих філій по бувають губернських центрах і понад 1200 готарств по м'єстечках і селах. Усі ті установи обслуговують заведів 12 відсотків селянських господарств. Перед війною обслуговували установи довбного кредиту понад 40 відсотків селянських господарств. Рад-алада намагається розбудувати сітку сільсько-господарських кредитових установ як найширше. Означе цьому на перешкоді нестача капіталу. На початку 1925 р. було в обороті кредитової системи на Україні 50 мільйонів карбованців, а з того 70 відсотків або 35 мільйонів пішло на кредитування сільського господарства.

Основний капітал Укрсільбанку виносив на початку 1925 р. 4,360,820 карбов. До кінця 1925 р. мали його збільшити до 10 мільйонів карб. Та цього зробити не вдалося. Акціонерами Укрсільбанку є Наркомзем України, що має найбільше акцій, по ньому йде уряд СРСР, чи краще державний банк СРСР, а далі інші кооперативні осередки і Наркомфін. Той останній має найменше акцій.

Коли кинути оком на передвоєнні часи, то в озороні установ довбного кредиту на Україні було 233 мільйонів карбованців. З того дер-

жав-а внесла 30 мільйонів. В порівнянні з передвоєнними цифрами теперішні кредитові установи для обслуговування погреб сільського господарства є дуже незначними.

Рад-алада хоче притягнути тепер для кредитових шлей і капітали самого селянства. Перед війною винесли вклади селян до установ довбного кредиту 63 відсотків білансу, натомиць тепер селянські вклади не перевищують і відсотку білансу. Більшовики похнюють цю малу кількість селянських вкладок слабким нагородженням капіталу в селянських господарстві.

Хтож користується тепер тими кредитами? В перших початках 95 відсотків кредиту пішло до бідняків головно на придбання живого і мертвого господарського інвентаря. Означе пізніше таку систему розв'язування кредиту понехано тому, що бідняки не сплачували позичок. Тепер ввели в життя за-саду, що кредити даються тільки тим господарствам, які мають можливість їх вернути. Користаю-ть з нього останніми часами переважно середняки, кооперативні та колективні господарства. Ціж до відсотків від кредитованих сум то вони є тепер такі, як були перед війною. Але не зважаючи на те більшовики нарікають, що селяне сплачують свої довжні зобов'язання неабало.

В. М.

Членська вкладка до „Просвіти“

1918) 2 золоті. 1—2

Радянська Україна.

Організація інженерів.

В Харкові відбувся пленум 7. аз. Всеукраїнського бюро інженерів і техніків. Бюро об'єднує 19 тисяч інженерів і техніків і утворило свої філії в 5-ти округах. Масова праця через інженерів щойно починається. Центральне бюро виробило плани громадської роботи і має намір розвинути її дуже широко. В своїй програмі праці передбачує центральне бюро якнайтіснішу співпрацю з Всеукраїнською Радою Народнього Господарства та робітничо-селянською інспекцією.

(„Вісти“.)

Вистава спілки маларів у Києві.

Дня 20. лютого відкривається в Києві перша виставка спілки маларів Червоної України, що має на меті змалювати життя і побут на сучасній Україні. До участі в виставі запрошені всі українські малари. Останній термін присили експонатів 15. лютого с. р.

(„Вісти“ з 28. I. 1926.)

Курси для шільних інспекторів.

Наркомосвіта рішила організувати в цьому році в Харкові центральні курси для окружних інспекторів соціалки. Курси обслуговуватимуть 50 інспекторів і триватимуть 30 днів.

(„Вісти“.)

Курси для цурових фахівців.

У Києві відкрито 27. січня всео-зуючі курси для перепідготовки агрономів цукропресу. В курсах бере участь 300 учасників. („Вісти“ 28. I.)

Київський ярмарок.

В Києві йдуть дуже інтенсивні підготування до цьогорічного ярмарку. Вже тепер помітний попит на товари вського роду. Потреба чорних металів зазначилась вже тепер на 400 вагонів, заготовування сільсько-господ. машин дійшло вже до величини на суму півтора мільйонів карбованців. Самих шиб замовлено 250 вагонів, соняшного олію 15 цистерн, рижку 120 вагонів, оселедців 300 вагонів. Мануфактури треба найменше 125 вагонів.

(„Вісти“ 28. I.)

Державний інститут техніки адмін-страції.

Свого часу поставив харківський уряд домагання до уряду СРСР, щоб прислугити до розроблювання закона проєкту про творення Державних Інститутів техніки управління. Союзний уряд виробив за конопроєкт такого Інституту та переслав його під розгляд харківського уряду. В пояснючій записці до законопроєкту говориться, що при Народньому Комісаріаті Робітничо-Селянської Інспекції СРСР, покликано вже до життя такий Інститут, а метою його згідно з законодавством повинно бути наукове розроблення техніки адміністрування. Законопроєкт, пересланий до Харкова, підшов на розгляд комісії законодавчих проєктів при ВУЦВК-ті.

(„Вісти“ 28. I. 1926.)

Пенсія для рідні А. Блакитного.

Президія ВУЦВК-ту доручила Наркомові соціального забезпечення подогідити в приспіненому порядку сирому вилати пенсії дитини, дитини і матері док. В. Блакитного.

(„Вісти“.)

За українську землю.

Сільність населення на Радянській Україні.

На склони 1925 р. появилася в Харкові накладом Народнього Комісаріату Внутрішніх Справ публікація п. н. „Національний состав Советской Украины“. Книжку виготовив заступник Народного Комісарія Внутрішніх Справ України Н. Червончакевич. Він використав усі найновіші, нічим ще ніде не використувані матеріали про теперішню кількість населення України. В історично-етнографічному відношенні справдав книжку академік Багалій, а в установленні українських номенклатур для поодиноких місцевостей співпрацював академік Крижський.

Автор розбив весь матеріал в той спосіб, що обговорив подрібно склад населення поодиноких губер., дав короткий історичний нарис про кожну губернію, присвячуючи особливу увагу історії напливу чужонаціонального елементу до тих губерній. Потім узяв на увагу і новий адміністративний трьохступеневий поділ України, та обрахував подрібно число українців і національних меншостей в округах та районах. В книжці дуже докладні таблиці, що ілюструють національний склад населення цілої України,

поодиноких губерній, а далі округ і районів. На Україні це перша публікація, що охоплює всю українську радянсько-державну територію, та дає повний образ національного складу України.

З цієї публікації подіємо деякі цифри загального характеру. Окрем на Радянській Україні є 27,243,222 душ усього населення. В тому враховане і населення Автоном. Молдавської Республіки в числі 338,151 душ. Сільське населення України виносить 24,062,602, а тому АМР 480,345. Міського населення є 3 мід. 173,613, а того АМР 57,806.

Українців є на Україні 22,219,206, з того по селах жиє 21,344,931, а чого в Автоном. Молдавській Республіці аж 214,950. По містах жиє українців 874,275, а з того в АМР 12,273. Мискали є на всій Україні 2,052,929, з того по селах 031,471, а по містах 1,121,458 разом з АМР. Молд. Республікою. Жидів на Україні є 1,254,793, з того по селах є їх 233,165, а по містах 1,021,628. По Жидів йдуть щодо численності Німці. Є їх на Україні 320,972, з того по селах 317,607, а по містах 13,365. Молдован є 238,930, з того в молдавській республіці 184,919,

Декабристи.

3 приводу столітніх роковин революційного виступу декабристів.

Х. Значіння декабристського руху.

З приводу столітніх роковин революційного виступу декабристів зупинилися ми трохи довше над ходом першого революційного виступу в Росії, підійшли до генези того руху та приглянулися в головних зарисах світоглядів декабристів, а особливо світоглядів двох теоретиків перестрою Росії: Пестеля й М. Муравєва.

Борці проти самодержавія й соціального лиха невдачливим, екзальтованим січневим виступом (1826 р.) на шляху між Васильковом і Білою Церквою закінчили останній акт історичної драми, якої епілог проходив у зовсім інших обставинах. Ідея спершу теоретичного, а опісля практичного революційного протесту народжувалася в тих аристократах, часто зв'язаних з царським двором, в захисників батьківських бібліотек за читанням творів Руссо, Монтеск'є й Аз. Сміта, в палких молодечих розмовах біля палаючих вогнів у зовсім майже цілої Європи, в поміщицьких палацах з їх картинами панського насильства й селянської неволі і в аракчеєвських в'язниць каторжних під свист канчуг. Ось де народжувалася та думка, де розгорялося почуття, де ставалися воли людей, що опісля ввійшли в історію під назвою декабристів.

Декабристи палили любов'ю до Росії. Участь у великій боротьбі

1812 р. і наступних років западила в них пристрасне патріотичне захоплення, яке не дозволило їм аперцеповані з книжок елементи ліберального світогляду лишити мертвими на ступні модної чванькуватості, тільки перетворило їх в складову частину їхньої душі, вставило до одчайного діла. Любов до батьківщини і любов до свободи, а ненависть до гнету й соціального поневолення в своїй об'єднанні створили в них емоціональне чудо їх політичного й суспільного світогляду.

Готовий на все Каховський, златний кожної Хвилі жертвувати собою, не знав границь посвяти. „Захоплення гарячою любов'ю до батьківщини, запалом до свободи, я не бачив злочину, коли він був для загального добра. Для добра вігчичи я готов й могого батька принести в жертву“ — ось його profession de foi.

Одначе поруч таких — ськазалиб ми сьогодні вульгарно — ризикантів, були й тверді, свідомі російські великодержавники. Знаємо вже, як хотів цементувати Росію найбільший в інтелекті першого революційного руху, централіст і русифікатор — Пестель. Та пестелівський централізм рівноважався поступом, широким демократичним зв'язанням до корінної соціальної перебудови. Поруч цієї маємо ще іншу ядлинку декабристів, для яких соціальне лихо настільки було нестерпиме й гірше, наскільки воно загрожувало величчю і будучині держави. Це були — так ськазати — виключні великодержавники. Цей

мотив особливо сильно заучить у ки. Трубицького:

„З повстанням селян (проти панів) неминуче будуть зв'язані страхоти, яких ніяка уява не може собі представити; держава стане жертвою роздорів, а може теж бути й добичкою честилюбця. Вкінці може розпадеться на частини і з одної сильної держави перетвориться в кілька ріжких і слабких. Вся слава і сила Росії може згинуть, як не навсе, то на довгі століття“.

А треба мати на увазі, що це діялося тоді, коли після перемоги над Наполеоном величчя Росії досягала кульмінаційної точки.

Для величчя Росії треба було боротися з абсолютизмом. Автор конституційного проєкту М. Муравєв (одні з поміркованіших декабристів) дає ось таку дефініцію самодержавного володаря: „Самодержавний володар є той, що сам виключно володіє землею (сам по себе держити землю); не признає влади розуму, законів Божих і людських“.

Одначе й не менше обурює декабристів соціальна несправедливість, а особливо страшна положення панщинного селянства. Ол. Вестружєв опісля відомий популярний письменник під псевдонімом Мадрицького) ось як малює те положення:

„Негри на плантаціях щасливіші від багатьох поміщицьких селян. Продавати роздорів цілі сім, зображати невинність, топтати в розлупі селянських жінок — уважається нічим і робиться звично. Не говорю

вже про тагарі панщини, але є вокидки, які мисливських щент роздано для плекання їх грудю селянок“.

Знову ж декабрист Бєляєв подає такий загальний малюнок громадянського ладу в тодішній Росії.

„В тому ладі не признавалися ніякі права перед сильнішим, в тому ладі старші, ким би він не був, все був не начальником, але паном (господином) молодшого, сильний — слабого, багатий — бідного, в тому ладі ніхто не міг покладатися на своє право, тому що ніякого права не було... Вся Росія ділилася на два ряди: на власників і рабів, по черзі“.

Боротьба проти абсолютизму і деспотизму з їх патріотизму й боротьба зі соціальним лихом — ось дві головні підойми діяльності декабристів.

Революційний рух декабристів мав величезне значіння для політично-суспільного розвитку не лише російського народу, але й інших народів, що входили в склад російської імперії. Хоч невдачний, все-таки був могутньою маніфестацією, бо виявив, що навіть в Росії, де глибоко екоринилися абсолютизм і суспільна неволя, є можлива боротьба з невинністю ладом. Він створив в громадянстві революційну традицію і поглибив пролетарський громадянський і прагматичний, і хоч Микола І. підступно й безжалісно здавив той рух, то те здавлення було тільки позривом; фактично революційний рух розвивався далі.